BESLUT

Datum
2026-11-23

Dnr
12504-2026

Chefsjustitieombudsmannen
Erik Nymansson

Kritik mot Skellefteå kommun för att kommunens erbjudande om förskola under sommaren för barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn inte varit förenligt med skollagen

Beslutet i korthet: ChefsJO har inom ramen för ett initiativärende granskat Skellefteå kommuns erbjudande om förskola under sommaren för barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn.

Av 8 kap. 6 § skollagen framgår att sådana barn från och med ett års ålder ska erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan. Skellefteå kommun har dock inte erbjudit dessa barn någon förskola alls under veckorna 28–31.

ChefsJO konstaterar att det följer redan av bestämmelsens ordalydelse att detta inte är tillåtet. Skyldigheten att erbjuda förskola är inte begränsad till någon del av året och kan således inte koncentreras till t.ex. terminstid. Kommunen kritiseras för att erbjudandet om förskola för dessa barn inte har varit förenligt med skollagen.

Bakgrund och initiativ

Mot bakgrund av vissa uppgifter i ett klagomål beslutade jag att inom ramen för ett initiativärende granska Skellefteå kommuns erbjudande om förskola under sommaren för barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn.

Utredning

JO begärde att För- och grundskolenämnden i Skellefteå kommun skulle redogöra för kommunens eventuella erbjudande om förskola under sommaren för barn som initiativet avsåg.

Nämnden lämnade i huvudsak följande yttrande.

> Det stämmer att Skellefteå kommun under veckorna 28–31 inte erbjudit förskola till barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn.
>
> […]
>
> Skellefteå kommun inser att erbjudandet av förskola till de aktuella barnen inte varit förenligt med skollagen. Kommunen uppmärksammade felet redan under sommaren 2026 och påbörjade då en översyn av erbjudandet av förskola under sommaröppet (veckorna 28–31).

> Inför sommaren 2027 kommer förskola erbjudas till barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn. Skellefteå kommun arbetar just nu med att ändra sina rutiner för sommaröppet. Kommunen kommer att uppdatera informationen om sommaröppet på sin hemsida så att den är förenlig med skollagen. Information kommer även gå ut internt till samtliga rektorer och kundtjänst. […]

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 3 § skollagen (2010:800) ska barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i någon utbildning för fullgörande av skolplikten erbjudas förskola enligt vad som anges i 4–7 §§.

Av 5 § framgår att barn från och med ett års ålder ska erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Enligt 6 § ska barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

Skyldigheten att erbjuda förskola för arbetslösas barn infördes 2001 och motsvarande skyldighet för föräldraledigas barn infördes året därpå. Den arbetsgrupp som hade utarbetat lagförslagen hade endast föreslagit regler för arbetslösas barn (se Ds 1999:53 s. 50 ff.).

I den del som avser arbetslösas barn anger regeringen i de ursprungliga förarbetena att det främsta skälet för förslaget är barnets eget behov av det som förskoleverksamheten kan erbjuda som ett komplement till hemmet – pedagogisk stimulans för utveckling och lärande, tillgång till en barngrupp där positiva relationer mellan barnen och mellan barn och vuxna kan utvecklas, samt en miljö utformad och utrustad för barns utveckling, lek och lärande. Därutöver anförs bl.a. att en annan viktig aspekt på förskoleverksamhet och arbetslöshet givetvis är föräldrars möjlighet att söka arbete och att kunna göra det på ett effektivt sätt. (Se prop. 1999/00:129 s. 22 f.)

Vad gäller skälen för förslaget i den del som avser föräldraledigas barn anger regeringen i princip endast följande. Flera remissinstanser påpekar att också barn vars förälder är föräldraledig för vård av ett syskon borde omfattas av rätten till förskoleverksamhet. Regeringen delar den uppfattningen. Ett nytt syskon innebär en stor förändring i familjen och för ett barn kan en fortsatt vistelse i förskoleverksamheten då vara särskilt viktigt. (Se a. prop. s. 23.)

Vad slutligen gäller omfattningen anger regeringen bl.a. följande. Barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga ska omfattas av kommunens skyldighet att tillhandahålla förskoleverksamhet för barn i åldern 1–5 år. Barn i förskoleverksamheten ska kunna behålla sin plats när en förälder blir arbetslös eller tar föräldraledigt. Omflyttning av barnet till annan verksamhet bör undvikas. Utgångspunkten är barnets behov av kontinuitet i vistelsen och i

kontakterna med personalen. När det gäller den tidsmässiga omfattningen kan en kortare vistelsetid än normalt accepteras. Tiderna bör betraktas som minsta garanterade vistelsetider och kommunerna måste kunna besluta om längre vistelsetider än de lagreglerade. (Se a. prop. s. 24.)

Skyldigheten att tillhandahålla förskoleverksamhet för barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn överfördes till den nuvarande skollagen (se bl.a. prop. 2009/10:165 s. 348 och 711).

Bedömning

Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn, ska som nämnts erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

Hur den tid som ska erbjudas ska förläggas under veckan är inte reglerat och det är därför upp till den kommun som organiserar verksamheten att avgöra detta. Om kommunen begränsar sitt åtagande till minimikravet kan den välja mellan att antingen erbjuda tre timmar per dag under en vecka eller 15 timmar i veckan förlagda på annat sätt. Förskola behöver dock inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger (se 8 kap. 3 § skollagen). Med uttrycket ”i samband med större helger” avses såväl allmänna helgdagar utöver söndagar som nyårsafton, midsommarafton och julafton (se a. prop. s. 711). Som jag tidigare funnit utgår skyldigheten att erbjuda vistelse på förskola för nu aktuella barn i de fall planerade vistelsedagar sammanfaller med helg- eller planeringsdagar. (Se JO 2025 s. 376, dnr 4252-2024.)

I detta fall har Skellefteå kommun under veckorna 28–31 erbjudit plats i sommaröppen förskola för barn till vårdnadshavare som arbetar eller studerar. Barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn har dock inte erbjudits någon förskola alls under dessa veckor. Att detta inte är tillåtet följer redan av ordalydelsen i 8 kap. 6 § skollagen som föreskriver att kommunen måste erbjuda en viss minsta vistelsetid varje dag alternativt varje vecka för sådana barn. Skyldigheten är inte begränsad till någon del av året och kan således inte koncentreras till t.ex. terminstid (jfr bl.a. Refors Legge, Skollag [2010:800] 8 kap. 6 §, Lexino 2024-04-18 [JUNO] och Skolverkets beslut den 15 september 2005, dnr 51-2005:1843).

Det har alltså saknats möjlighet för kommunen att under veckorna 28–31 inte erbjuda vistelse i förskola för barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn. Som kommunen konstaterat har erbjudandet för dessa barn inte varit förenligt med skollagen. Kommunen kritiseras för detta.

Jag noterar att kommunen inför sommaren 2027 kommer att erbjuda förskola för barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn. Jag ser positivt på att kommunen ändrar sina rutiner, uppdaterar informationen

på hemsidan så att den är förenlig med skollagen och ser till att information går ut internt till rektorer och kundtjänst.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av chefsJO Erik Nymansson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Erik Thilén har föredragit ärendet och byråchefen Dan Johansson har deltagit i beredningen.